

Opplevelser langs Øverlandselva

Terje Bøhler
Bærum Elveforum

26 feb 2025 – Presterud gård

ALLE FOTO TERJE BØHLER
(OM IKKE ANNET NEVNT)

Bærum Elveforum

Opprettet i april 2006 på initiativ fra Bærums politikere etter et stort giftutslipp på Rud. All fisk i elva døde.

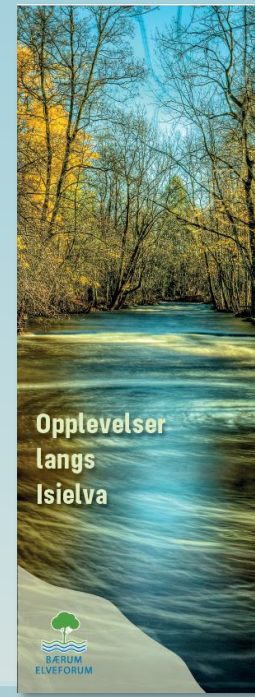
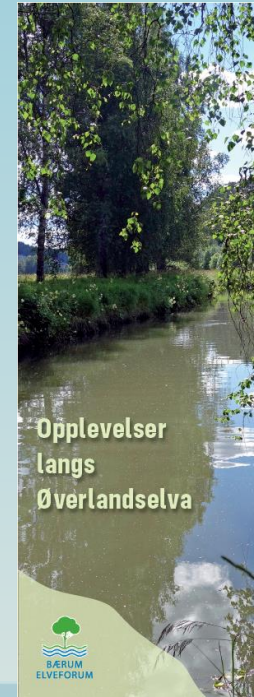
Reorganisert i 2015 som en idéell/frivillig organisasjon.

Facebook-side «Bærum Elveforum»
baerumelv.no

Opplevelser langs Øverlandselva

Solveig Emilsen
(redaktør & hovedforfatter)
Terje Bøhler (prosjektansvarlig)
Harald Kolstad
Martin Nickelsen
Bo Wingård

Kverner

Skatte-inspeksjon 15.06.1683:

Østernbekken:

Haga - «*En ringe bekkekvern*»

Østern - «*En ringe bekkekvern*»

Øverlandselva:

Øverland – «*1 ort skat...*»

Haslum – «*1 ort skat...*»

Løkeberg – «*1 kvern forfalden
og ringe ...*»

1 ort = 24 skilling

Sager

Side-1

Oppgangssag fra Åkra, Dønno i Kinsarvik i Hardanger, på Norsk Folkemuseum. Foto: Chris Nyborg (lokalhistoriewiki.no)

Det var opprinnelig fri oppføring av sager og kverner. En «oppgangssag» var en vandrevet sag med rett sagblad som gikk opp og ned. Var i bruk fra 1500-tallet til ut på 1800-tallet.

1662 fikk byborgerne enerett på utenrikshandel med trelast. I 1668 ble sagbruksvirksomheten monopolisert og mange hundre sager ble lagt ned. Monopolet varte helt til 1854. Det var en tilsvarende ordning for møller og kverner.

Det har vært sager ved Øverland bro, Nes sag (Haslum), Haslum sag (Haslum), og ved Presteveien (Løkeberg)

Natur

Side-1

Geologi: Bærum er en del av «Oslofeltet». Mye kalkholdig grunn.

Fisk: Elva var svært fiskerik tidligere, ål ble fisket i teiner, ørret i øvre deler, mye sjøørret og noe laks gikk opp til Kvernfossen – som i dag.

Fugl:

Engervannet er Bærums viktigste «fuglevann». Det er et svært viktig raste-, myte (fjærfellings)- og næringsområde for våtmarksfugl

Knollekalk langs Øverlandselva (Løkeberg)

Stamfiske (el-fiske) i Øverlandselva av fiskerforeningen. Fisk fanges, rogn og melke tas ut så egg skal produseres på klekkeriet på Hamang. Et svært viktig arbeide for å sikre sjørørretstammen i Oslofjorden. Foto J. Zydrunas

Geologi: Bærum er en del av «Oslofeltet». Mye kalkholdig grunn.

Fisk: Elva var svært fiskerik tidligere, ål ble fisket i teiner, ørret i øvre deler, mye sjørørret og noe laks gikk opp til Kvernfossen – som i dag.

Fugl:

Engervannet er Bærums viktigste «fuglevann». Det er et svært viktig raste-, myte (fjærfellings)- og næringsområde for våtmarksfugl

Gravandpar med stort kull unger

Geologi: Bærum er en del av «Oslofeltet». Mye kalkholdig grunn.

Fisk: Elva var svært fiskerik tidligere, ål ble fisket i teiner, ørret i øvre deler, mye sjøørret og noe laks gikk opp til Kvernfossen – som i dag.

Fugl:

Engervannet er Bærums viktigste «fuglevann». Det er et svært viktig raste-, myte (fjærfellings)- og næringsområde for våtmarksfugl

Miljø

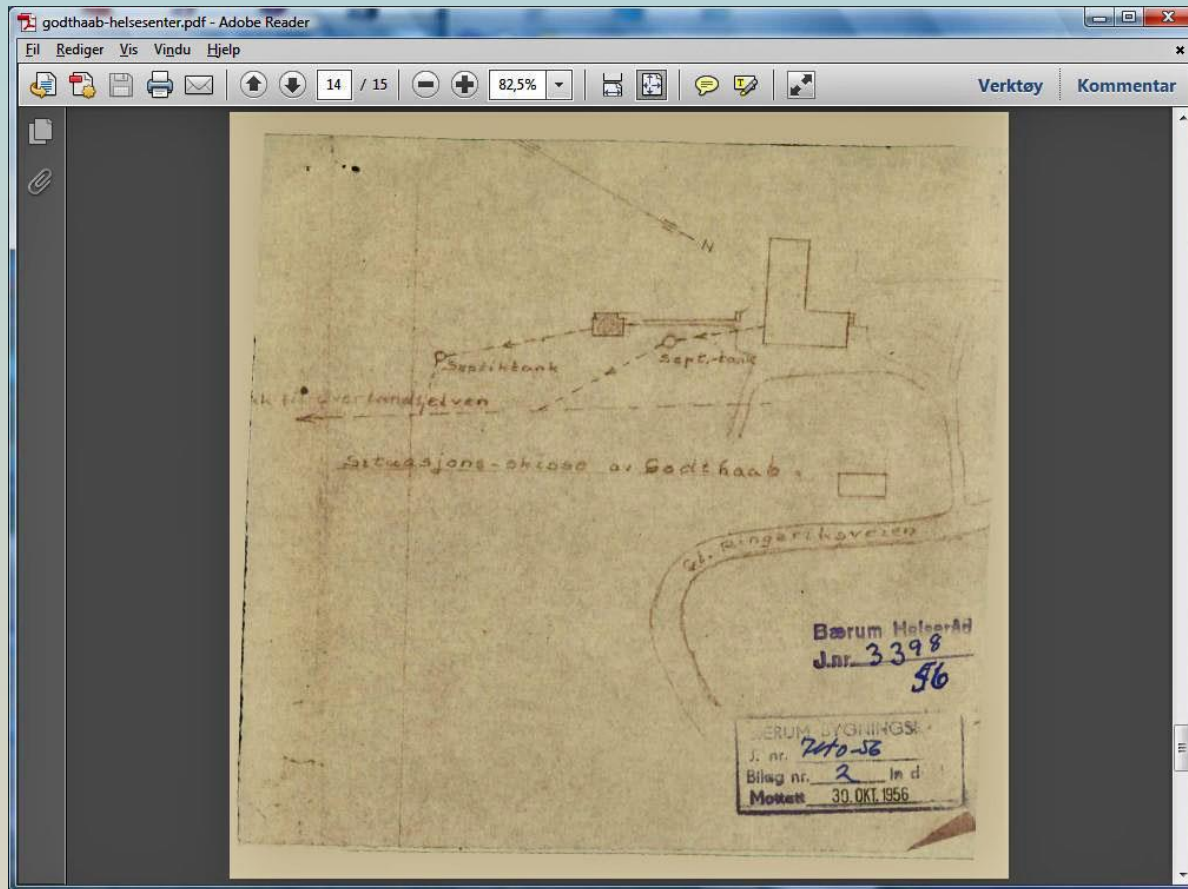

Elva har sin «forurensningshistorie». Kloakk ble sluppet rett ut i elven. På 1960-tallet ble de kommunale fyllingene Øverland-I og Øverland-II tatt i bruk. 1960-tallet lagt en avskjærende (oppsamlende) kloakkledning, men kloakken fra denne ble fortsatt ført direkte ut i Engervannet.

Det avskjærende kloakkledningsnett (spillvannsledningen) ble først koblet til Sentralrenseanlegg Vest (VEAS) i juni i 1982.

I dag er elva mye renere, men har fortsatt sine miljøutfordringer.

Miljø

Elva har sin «forurensningshistorie». Kloakk ble sluppet rett ut i elven. På 1960-tallet ble de kommunale fyllingene Øverland-I og Øverland-II tatt i bruk. 1960-tallet lagt en avskjærende (oppsamlende) kloakkledning, men kloakken fra denne ble fortsatt ført direkte ut i Engervannet.

Det avskjærende kloakkledningsnett (spillvannsledningen) ble først koblet til Sentralrenseanlegg Vest (VEAS) i juni i 1982.

I dag er elva mye renere, men har fortsatt sine miljøutfordringer.

Miljø

Elva har sin «forurensningshistorie». Kloakk ble sluppet rett ut i elven. På 1960-tallet ble de kommunale fyllingene Øverland-I og Øverland-II tatt i bruk. 1960-tallet lagt en avskjærende (oppsamlende) kloakkledning, men kloakken fra denne ble fortsatt ført direkte ut i Engervannet.

Det avskjærende kloakkledningsnett (spillvannsledningen) ble først koblet til Sentralrenseanlegg Vest (VEAS) i juni i 1982.

I dag er elva mye renere, men har fortsatt sine miljøutfordringer.

Miljø

Elva har sin «forurensningshistorie». Kloakk ble sluppet rett ut i elven. På 1960-tallet ble de kommunale fyllingene Øverland-I og Øverland-II tatt i bruk. 1960-tallet lagt en avskjærende (oppsamlende) kloakkledning, men kloakken fra denne ble fortsatt ført direkte ut i Engervannet. Det avskjærende kloakkledningsnett (spillvannsledningen) ble først koblet til Sentralrenseanlegg Vest (VEAS) i juni i 1982.

I dag er elva mye renere, men har fortsatt sine miljøutfordringer.

SNU TURBROSJYREN

og

FØLG NUMMERERINGEN ...

To bekker blir en elv **1**

Ved elvemøtet
Sæterbekken og
Østernbekken starter
Øverlandselva.

Sæterbekken kommer
fra Sætertjern ved
Haslumseter.

Østernbekken kommer
fra Østernvann.

Sumpskogen

Ved elvemøtet
Sæterbekken og
Østernbekken

«Sumpskogen» - et rikt
og viktig naturområde

Sumpskogen

Ved elvemøtet
Sæterbekken og
Østernbekken.

«Sumpskogen» - et rikt
og viktig naturområde

Sumpskogen

Ved elvemøtet
Sæterbekken og
Østernbekken.

Rikt fugleliv
(rosenfink)
«pleased to meet you»

(foto: Ellen Askum)

Haga Golfpark

«... er Norges største golfanlegg, beliggende i Bærum utenfor Oslo. Anlegget består av en 27-hullsbane og en nihulls kortbane. 27-hullsbanen består av tre likeverdige nihullsbaner, hvor to av disse hver uke settes sammen til en full 18-hullsbane.»

Fra wikipedia

Haga Golfpark

«... er Norges største golfanlegg, beliggende i Bærum utenfor Oslo. Anlegget består av en 27-hullsbane og en nihulls kortbane. 27-hullsbanen består av tre likeverdige nihullsbaner, hvor to av disse hver uke settes sammen til en full 18-hullsbane.»

Fra wikipedia

Øverland Gård

Foto: fra Sassa Rostad Braathen (grunneier)

Gården er nevnt i et diplom fra 1347, og har en lang historie. I 1828 ble gården delt i Vestre og Østre Øverland. Senere samlet, så delt... Vestre Ø ble kjøpt av DKNS for Norges Vel. Nylig solgt. Stikkord: Selskapslokaler Andelslandbruk Utløe (1 av 3 i Bærum) Egen Kalkbrudd, kalkovn Godthåp Gartneri (Grov) Svært mange intakte husmannsplasser (bl.a. Muren, Nygård, Svingen, Lønli, Setern, Holen, Mellom, Saghytta)

Øverland Gård

Gården er nevnt i et diplom fra 1347, og har en lang historie. I 1828 ble gården delt i Vestre og Østre Øverland. Senere samlet, så delt... Vestre Ø ble kjøpt av DKNS for Norges Vel. Nylig solgt. Stikkord: Selskapslokaler
Andelslandbruk
Utløe (1 av 3 i Bærum)
Egen Kalkbrudd, kalkovn
Godthåp
Gartneri (Grov)
Svært mange intakte husmannsplasser (bl.a. Muren, Nygård, Svingen, Lønli, Setern, Holen, Mellom, Saghytta)

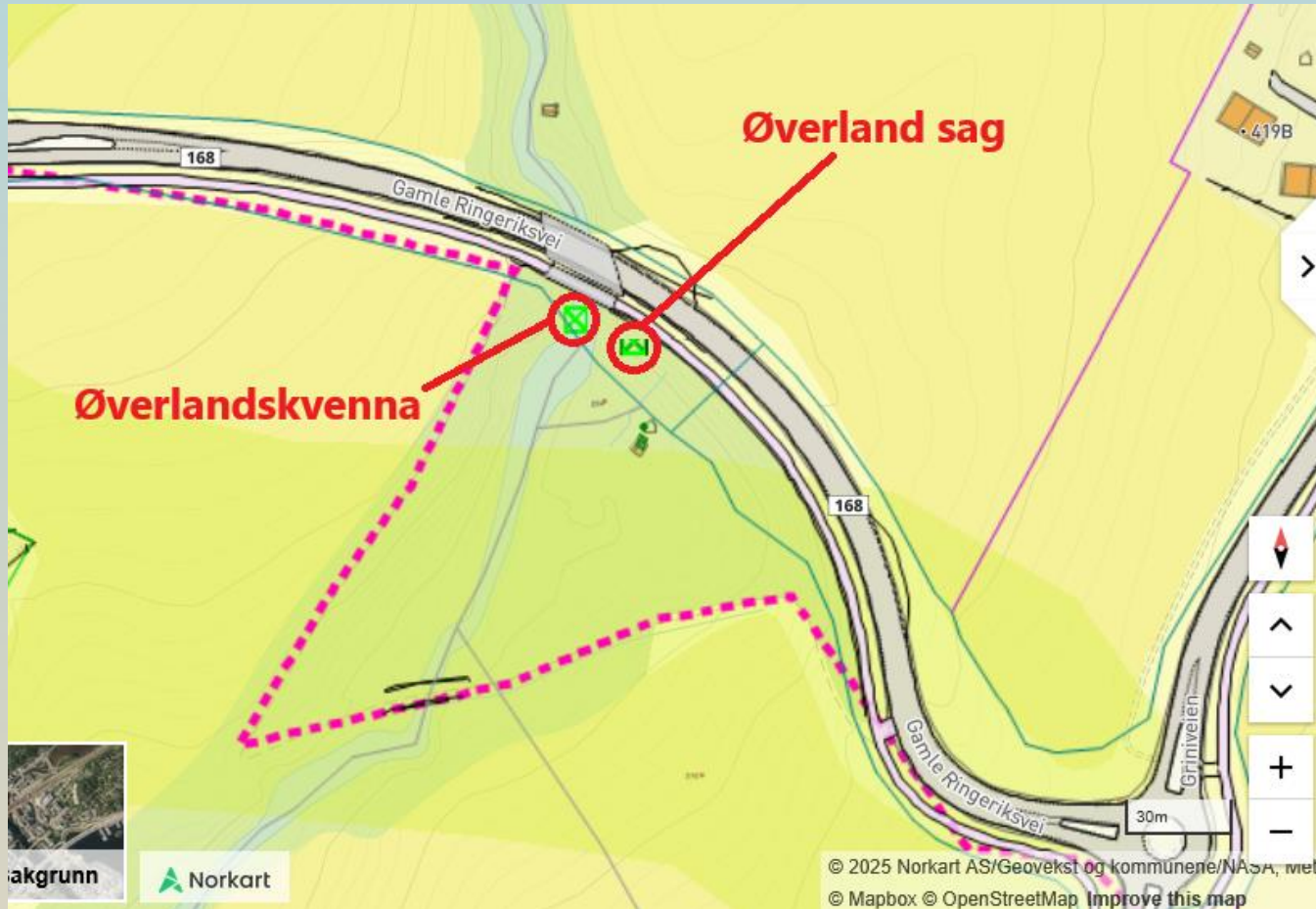
Øverland Gård

Gården er nevnt i et diplom fra 1347, og har en lang historie. I 1828 ble gården delt i Vestre og Østre Øverland. Senere samlet, så delt... Vestre Ø ble kjøpt av DKNS for Norges Vel. Nylig solgt. Stikkord: Selskapslokaler Andelslandbruk Utløe (1 av 3 i Bærum) Egen Kalkbrudd, kalkovn Godthåp Gartneri (Grov) Svært mange intakte husmannsplasser (bl.a. Muren, Nygård, Svingen, Lønli, Setern, Holen, Mellom, Saghytta)

Øverland Sag

På grunn av liten vannføring var sagen kun i drift i visse perioder. Sagen omtales i 1611, 1671 og 1686 i forbindelse med skattlegging. Også Haug gård var delaktig i sagen. Både Haug og Øverland hadde mye skog, så sagbruket hadde stor betydning for gårdene.

Fra Bærumskart

Øverlandskvenna 6

foto: Ellen Drage (1975)

«En ringe bekkekvern»
(fra skattlegging 1686)

Den originale kvernen er borte, men fra 1963 og frem til 1975 lå dette kvernhuset fra 1700-tallet nedstrøms Øverlandsbroen. Den ble flyttet hit fra Valle i Setesdal.

BEF ønsker å føre kvernhuset tilbake hit.

Gamle Øverland bro 7

Reist 1838.

Broen var del av
«gamle, Gamle
Ringeriksvei».

Krysningspunkt for den
gamle Kongeveien til
Ringerike.

Veien ble lagt om til
dagens trasé i 1891.

Gamle Øverland bro 7

Reist 1838.

Broen var del av
«gamle, Gamle
Ringeriksvei».

Krysningspunkt for den
gamle Kongeveien til
Ringerike.

Veien ble lagt om til
dagens trasé i 1891.

Gamle Øverland bro 7

Reist 1838.

Broen var del av
«gamle, Gamle
Ringeriksvei».

Krysningspunkt for den
gamle Kongeveien til
Ringerike.

Veien ble lagt om til
dagens trasé i 1891.

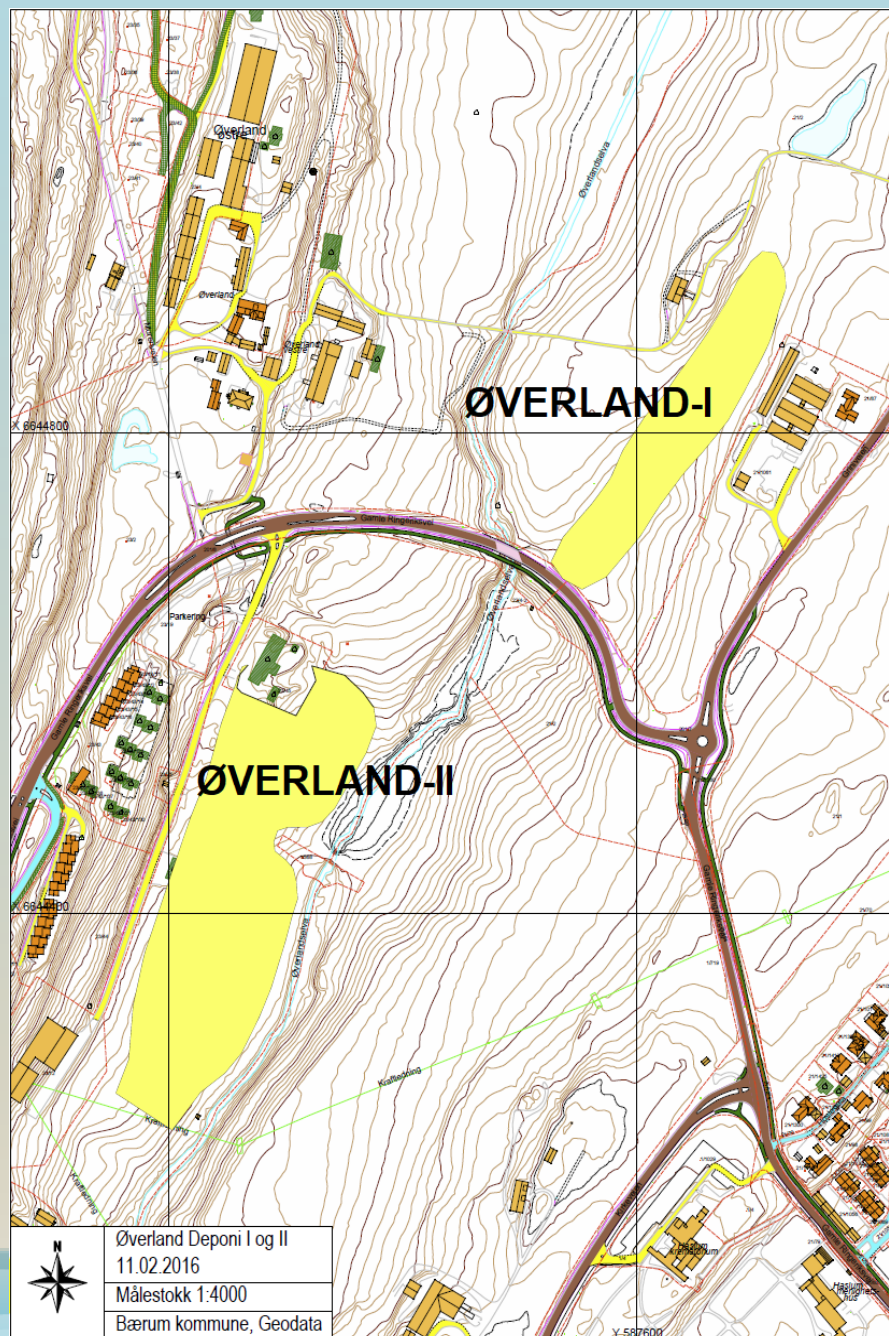
Kart fra 1900

Søppel-fyllingene

8

Øverland-I (1960-1963)

Øverland-II (1963-1967)

Øverlandsbakken 1930-1965

Årlig «Øverlandsrenn»
med opp mott 400
deltagere fra 7-14 år.

Bakkerekord ca 25m

foto: Bærum Bibliotek,
fotograf: Birger Oppegaard

Vaskeplassene på Haslum og Åsterud

10

To traseer til vaskeplasser beholdt av Anton Tschudi ved utparsellering i 1912.

En vaskeplass oppstrøms Nesbroen (Haslum) og en ved Åsterud.

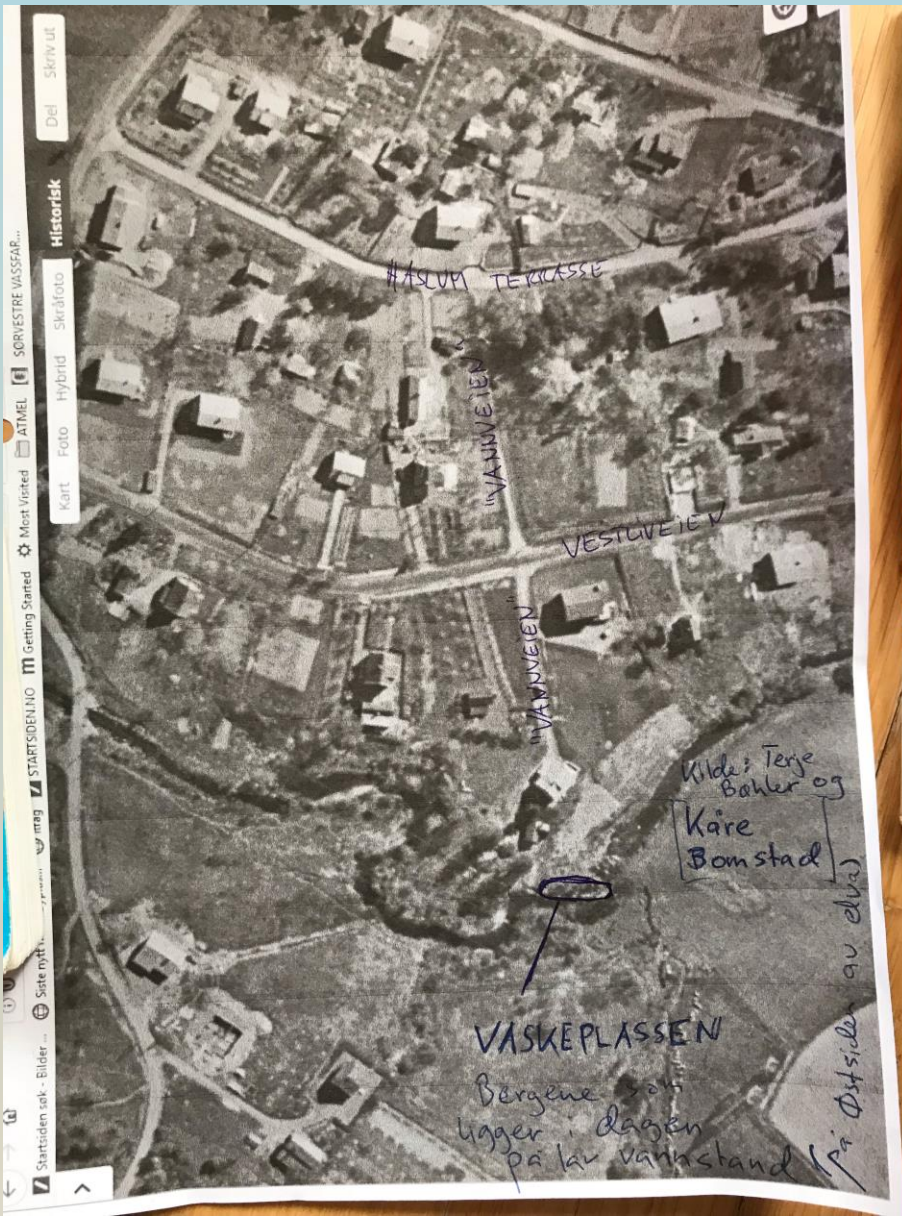
«Vannveien» fra Haslum Terrasse nedover/vestover til elva.

Vaskeplassene på Haslum og Åsterud

To traseer til vaskeplasser beholdt av Anton Tschudi ved utparsellering i 1912.

En vaskeplass oppstrøms Nesbroen (Haslum) og en ved Åsterud.

«Vannveien» fra Haslum Terrasse nedover/vestover til elva.

Nesbroen

Nesveien ble rodelagt i 1826 (offentlig pålegg om at tilgrensende gårder utfører vedlikehold).

1891 ble Nesbroen løftet
1926 nye brokar
2023 utvidelse
m/sykkelvei

“Nesbroen 1920”

Foto: ukjent (fra Bærum lokalagsamling, Bærum Bibliotek).

Nesbroen

Nesveien ble rodelagt i 1826(offentlig pålegg om at tilgrensende gårder utfører vedlikehold).
1891 ble Nesbroen løftet
1926 nye brokar
2023 utvidelse m/sykkelvei

“Nesbroen 1920”

Foto: ukjent (fra Bærum lokalagsamling, Bærum Bibliotek).

Nesbroen

11

Nesveien ble rodelagt i 1826(offentlig pålegg om at tilgrensende gårder utfører vedlikehold).
1891 ble Nesbroen løftet
1926 nye brokar
2023 utvidelse m/sykkelvei

Sager og kverner **12** ved Nesbroen

Nes sag (nevnt i 1611)

Haslumkvenna (nevn i 1686)

Haslum sag (nevnt i 1611 - bondesag). Nederst av de tre.

Steinalder- bosetting

Gravplass, rydningsplass
og veifar.

Havet lå 50-60 m høyere
(ca v/Presteveibroen)

Elva rant ut i havet her

Løkeberg kalkovn (ved Kahans gartneri)

Løkeberg gård hadde kalkovn i 1661 (beskrevet). Ny satt opp i 1843, men ikke tatt i bruk.

Løkeberg leverte i 1601–1602 79 tonn kalk til Akershus festning.

Ingen spor av den i dag.

Kalkbrenning tilbake til 1300-tallet.

(bilde av kalkovnen på Slependsen, foto ukjent)

Pottemakeriet Løkeberg lervarefabrikk

15

Bygget av Thorvald Hansen på Nedre Løkeberg i 1883, øst for elva, oppstrøms Pottemakerbroa, nær kalkovnen. Ingen spor her i dag. Dog fortsatt mye potteskår nedstrøms pottemakerbroa (brekkasje) ☺

Pottemakeriet Løkeberg lervarefabrikk

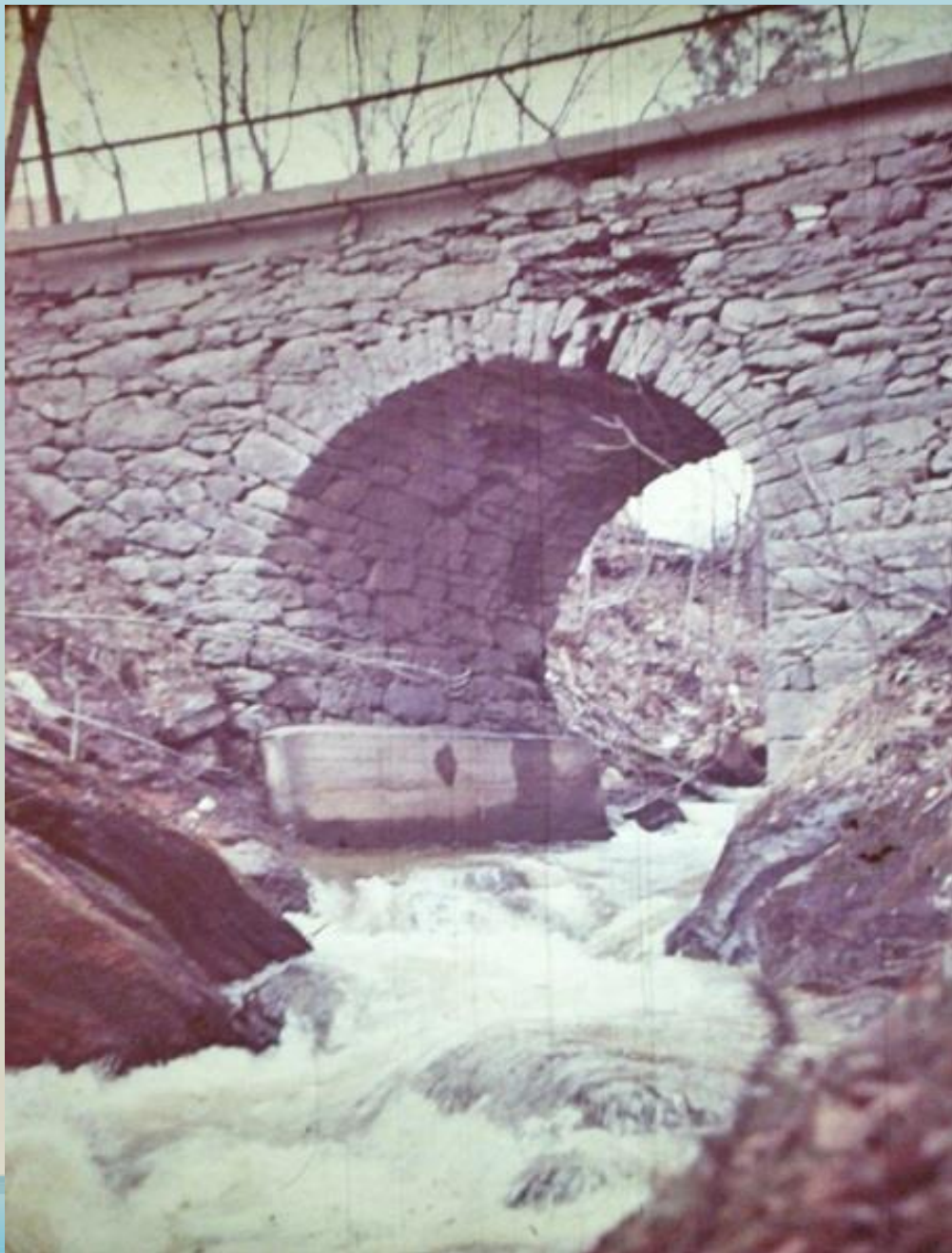
Fabrikken ble senere flyttet til østsiden av Kirkeveien der leireuttaket lå. Var i drift frem til ca. 1950.

Sagfossen og tilhørende sag

Fossen ved Presteveien, under Pottemakerbrua (Løkeberg bro).

Sagen lå her allerede i 1611, på østsiden av elva, nord på Sagbråten-jordet.

Pottemakerbrua ved Sagfossen **17** (Presteveien)

Bygget i 1838.
Den forvitret fort pga kalkholdig
stein. Revet i 1966.

Fundamentene ses i dag 10 meter
oppstrøms dagens bro.

foto: Jens Claus Nickelsen

(Øvre) Løkeberg gård

Har vært bosted siden folkevandringstiden (400-ca 600 e.kr).

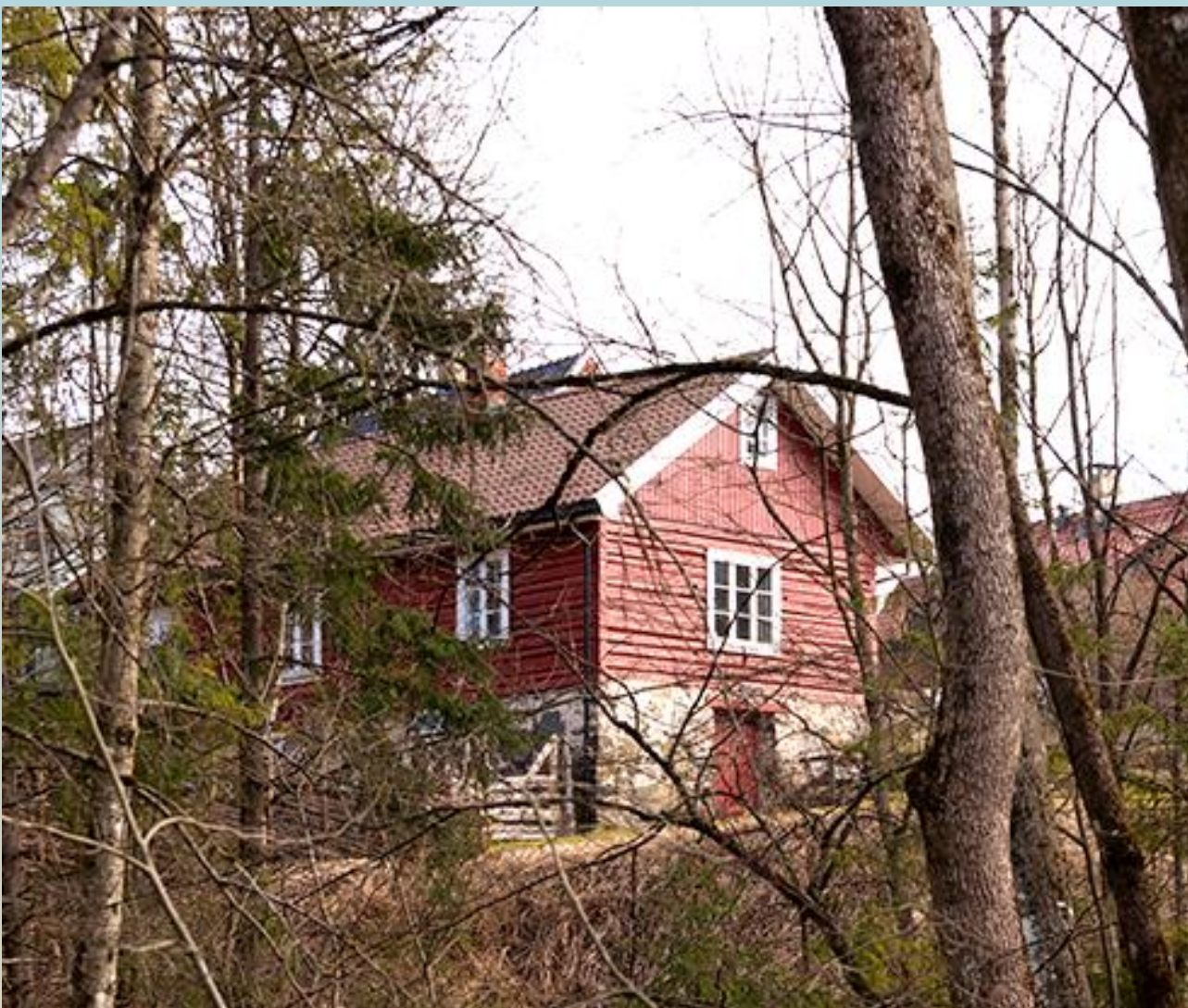
Gårdsnavn stammer fra «Løk» + «berg» antas. Ramsløk antas.

I dag privatbolig.

Bærum bibliotek

Foto: Bærum lokalsamling (Bærum bibliotek - fargelagt)

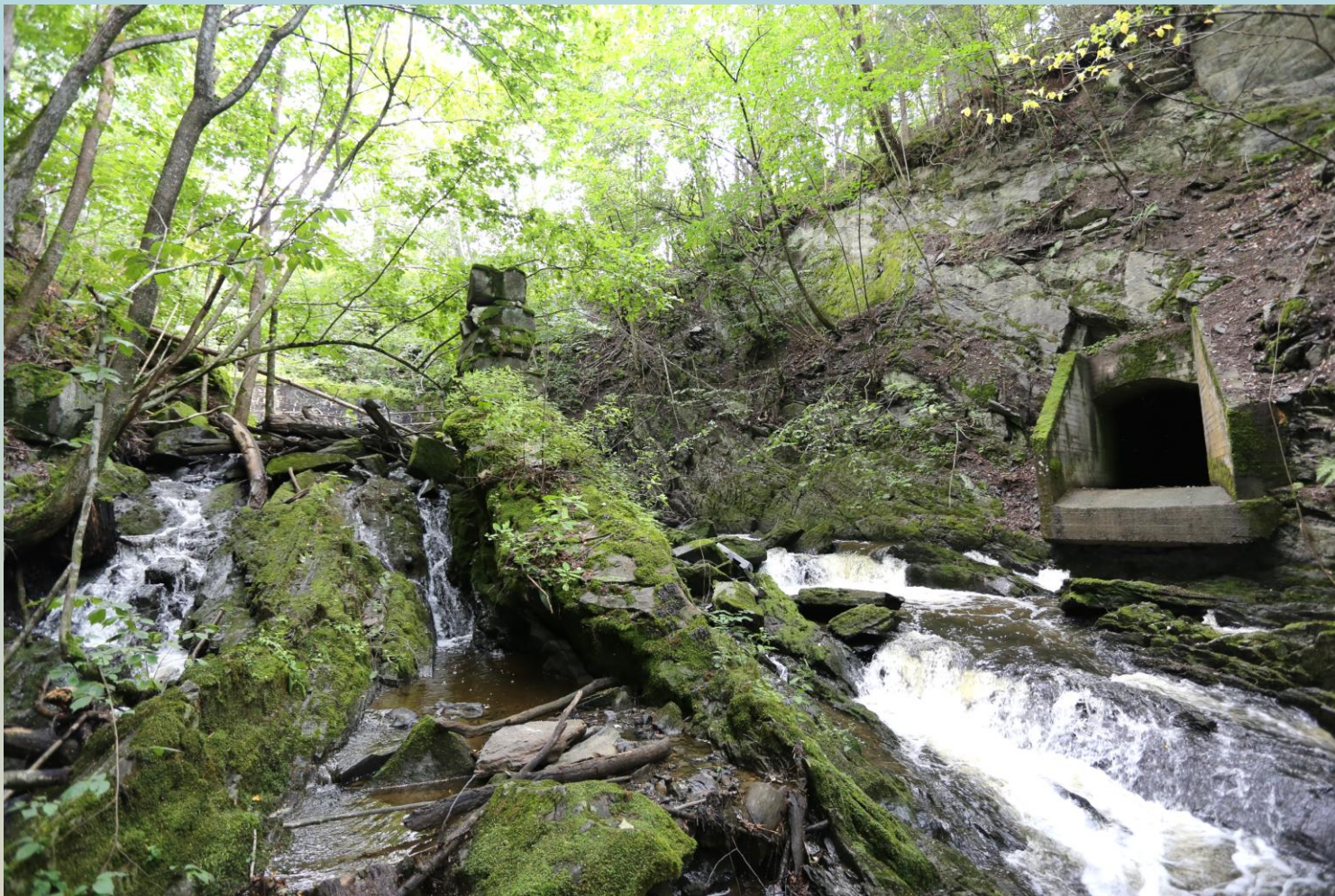

Nedre Løkeberg gård 19

Gårdeier Thorvald Løkeberg bygde pottemakeriet rundt 1883 – som for øvrig brant etter krigen.

Thorvald Løkeberg satte også opp den nye kalkovnen (nær den gamle, rett oppstrøms Pottebakerbroa). Den nye ble aldri ble brukt grunnet uenigheter om kalkbruddene.

I dag er kun drengestua igjen (bildet).

Nadderudbekken 20 (tidligere utløp)

I tunellen til høyre på bildet kom den rørlagte Nadderudbekken ut i Øverlandselva – rett nedstrøms Kvernfossen.

Kvernfossen og kvernhuset på Løkeberg

Kvernhuset tilhørte Løkeberg gård og er nevnt i forb med delingen av Løkeberg-gården i 1843. Det ble da felles bruksrett til kvernen og sagen ved Sagfossen.

Rester etter vannrenna og ruiner etter kvernhuset kan ses i dag.

Kvernfossen og kvernhuset på Løkeberg **21**

Kvernhuset tilhørte Løkeberg gård og er nevnt i forb med delingen av Løkeberg-gården i 1843. Det ble da felles bruksrett til kvernen og sagen ved Sagfossen.

Rester etter vannrenna og ruiner etter kvernhuset kan ses i dag.

Foto: Solveig Emilsen

Målestasjonene **22** i Blomsterkroken

Målestasjonen for
vannstand ligger øverst.

Målestasjonene **22** i Blomsterkroken

Målestasjonen for
vannkvalitet ligger
nederst.

vann-nett.no

008-149-R Øverlandselva

Summary

Environmental status

Pressure

Environmental status [See details](#)

Ecological status Moderate

Chemical status Good

Nadderudbekken

23

Nadderudbekken renner ut i Øverlandselva ved Kverntangen.

Mesteparten av bekken med dens mange forgreninger ligger i rør, og kun de nederste 50 meterne er åpnet.

Bekken er forurensset.

Kloppa

24

Kloppa er i dag navnet på stedet, broen (og veien) der gangveien går over elva.

En eldre bro (klopp) lå litt oppstrøms dagens bro. En «klopp» viser til der en eller flere trestammer eller steinheller er lagt tvers over et vannløp.

Edelløvslogen (Kloppa Naturreservat)

25

Mellom Kloppa og Engerjordet ligger et vakkert løvskogsområde som er vernet som naturreservat.

Fastsatt ved kgl.res. 20. desember 2019.

Edelløvslogen 25 (Kloppa Naturreservat)

Mellom Kloppa og Engerjordet ligger et vakkert løvskogsområde som er vernet som naturreservat.

Fastsatt ved kgl.res. 20. desember 2019.

Gryta - 26 hoppbakke og akebakke

I dag er Gryta en populær akebakke vinterstid.

Tidligere (rundt 2. verdenskrig) lå det to hoppbakker her (uten stillas) med ca 15 meter hopplengde.

*Harald Økern (Bærum Skiklubb) i svevet i Holmenkollen.
Neppe så luftige svev i Gryta!
Foto: ukjent (fra Bærum lokalsamling, Bærum Bibliotek).*

Enger gård

27

Ryddet i middelalderen.
Lå øde under svartedauden.
Oppført som husmannsplass
(under Blommenholm gård) i
1771.

Engerjordet ble drever av
Enger gård.

Engerjordet ble utparsellert i
1950-årene

Engerjordet. Maskinfirmaet A/S Løwener, Mohn i Oslo, leide en periode jordene ved Engervannet. De ansatte fikk dyrke poteter og grønnsaker, som matauk under krigen. Foto: ukjent (fra Bærum lokalsamling, Bærum Bibliotek).

Engervannet

28

Engervannet

Isfugl – foto Jostein Myre

Engervannet

28

©ketilknudsen.com

Lappfiskand (hann) – foto Ketil Knudsen

Engervannet

Spesielt brakkvannsmiljø.
Engervannet kalt Folangr i
middelalderen.
Omtales i Sverres Saga (1177-
1202) da kong Sverre kjempet
mot bondehæren Baglerne.
Et britisk bombefly styrtet i
vannet i 1942 etter
bombeangrep på Gestapo i
Viktoria Terrasse. Piloten
omkom.

Flyndrebukta

29

Flyndrebukta.

Evje 3

Den sørøstre bukta på Engervannet. Jernbanelinjen går langs Flyndrebukta.

På grunn av vanskelig grunnforhold sank fyllingen over Flyndrebukta under anlegget i 1870. Ved åpningen i 1872 var situasjonen tilfredsstillende.

Helt i sørøst-enden av vannet.

Vitner om godt med flyndre her i tidligere tider.

Sandvika jernbanestasjon, gnr. 7, bnr. 22.

Evje 3

Jernbanen mellom Christiania og Drammen ble ferdig i 1872.

Under taksten møtte for Erik Walles enke, sønnen Anthon Walle, som grunneier av området langs Flyndrebukta, stasjonsområdet og arealet mot Engervannselva. Skomaker Lars Johannesens hus med tilleggende jord ble ekspropriert. Det lå der stasjonen ble bygd.

Utklipp fra Mohus' "Stedsnavn i Bærum"

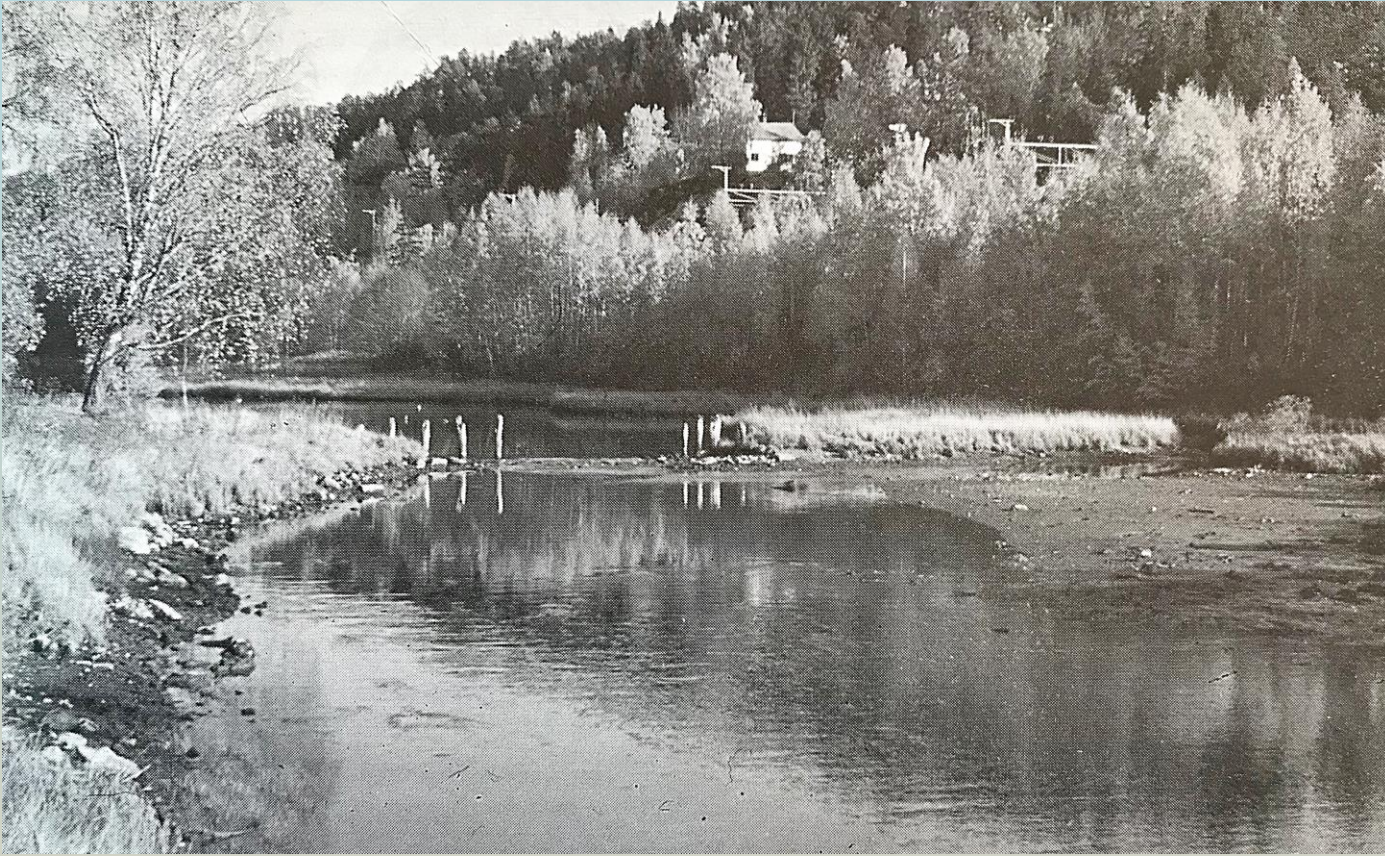

Bilde fra boka "Norsk Laksefiskets historie" av M. Berg (1985)

Lakseoppdrett i 1869 **30**

Engervannet og Hunnbotn i Østfold var Norges første oppdrettsanlegg i «saltvann».

Løkeberg, Løkke og Blommenholm gård lager oppdrettsanlegg for ørret og laks i vannet. Ørret settes ut i Øverlandselva. Etter et par år går den ned i «saltvannsparken» og kan høstes.

Bilde fra boka "Norsk Laksefiskets historie" av M. Berg (1985)

Lakseoppdrett i 1869 **30**

Engervannet og Hunnbotn i Østfold var Norges første oppdrettsanlegg i «saltvann».

Løkeberg, Løkke og Blommenholm gård lager oppdrettsanlegg for ørret og laks i vannet. Ørret settes ut i Øverlandselva. Etter et par år går den ned i «saltvannsparken» og kan høstes.

Lakseoppdrett i 1869 30

Engervannet og Hunnbotn i Østfold var Norges første oppdrettsanlegg i «saltvann».

Løkeberg, Løkke og Blommenholm gård lager oppdrettsanlegg for ørret og laks i vannet. Ørret settes ut i Øverlandselva. Etter et par år går den ned i «saltvannsparken» og kan høstes.

Lakseoppdrett i 1869 **30**

Engervannet og Hunnbotn i Østfold var Norges første oppdrettsanlegg i «saltvann».

Løkeberg, Løkke og Blommenholm gård lager oppdrettsanlegg for ørret og laks i vannet. Ørret settes ut i Øverlandselva. Etter et par år går den ned i «saltvannsparken» og kan høstes.

Takksigelser

En særlig stor takk til
Solveig Emilsen som har
vært hovedskribent og
redaksjonsansvarlig for tre
av de (fire) turbrosjyrene
«Opplevelser langs ...»

luisricardo